TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNSAN HAKLARI ANABİLİM DALI

İNSAN HAKLARI AÇISINDAN ÇİNÇİN MAHALLESİNDE SOSYAL YAŞAMIN İŞ HAYATINA ETKİSİ

Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi

Ayhan BAŞŞAHİN

Ankara, 2026

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNSAN HAKLARI ANABİLİM DALI

İNSAN HAKLARI AÇISINDAN ÇİNÇİN MAHALLESİNDE SOSYAL YAŞAMIN İŞ HAYATINA ETKİSİ

Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi

Ayhan BAŞŞAHİN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Abdurrahman SAYGILI

Ankara, 2026

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DÖNEM PROJESİ DEĞERLENDİRME FORMU

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Enstitünüz İşletme Anabilim Dalı 24941313 numaralı tezsiz yüksek lisans öğrencisi Ayhan BAŞŞAHİN''ın "İNSAN HAKLARI AÇISINDAN ÇİNÇİN MAHALLESİNDE SOSYAL YAŞAMIN İŞ HAYATINA ETKİSİ" tezsiz yüksek lisans dönem projesi tarafımca değerlendirilmiş olup,

BAŞARILI ■

BAŞARISIZ □

bulunmuştur.

Dönem projesi danışmanı olarak, adı geçen öğrencinin notunun, dönem projesinin Enstitünüz Müdürlüğü'ne tesliminden önce *Öğrenci İşleri Bilgi Sistemi*'ne (OİBS) tarafımdan işlendiğini beyan ederim.

DÖNEM PROJESİ DANIŞMANI ONAYI

23.06.2026
Prof. Dr. Abdurrahman SAYGILI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. Abdurrahman SAYGILI danışmanlığında hazırladığım "İNSAN HAKLARI AÇISINDAN ÇİNÇİN MAHALLESİNDE SOSYAL YAŞAMIN İŞ HAYATINA ETKİSİ" (Ankara, 2026) adlı tezsiz yüksek lisans projemdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

23.06.2026

Ayhan BAŞŞAHİN

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **i**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **ii**
GİRİŞ **1**
1. ARAŞTIRMANIN AMACI 2
2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ 2

BİRİNCİ BÖLÜM
İNSAN HAKLARI VE SOSYAL YAŞAM

1.1. İNSAN HAKLARI KAVRAMI 3
1.2. SOSYAL YAŞAM VE KENT YOKSULLUĞU 5
1.3. ÇALIŞMA HAKKI VE İŞ HAYATI 6
1.4. MİSAFİR İŞÇİLERİN NİTELİĞİ 7

İKİNCİ BÖLÜM
ÇİNÇİN MAHALLESİNDE SOSYAL YAŞAM VE İŞ HAYATINA ETKİSİ

2.1. ÇİNÇİN MAHALLESİNİN SOSYAL YAPISI 9
2.2. EĞİTİM VE İŞSİZLİK PROBLEMİ 11
2.3. SOSYAL ÇEVRENİN İŞ HAYATINA ETKİSİ 12

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İNSAN HAKLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

3.1. SOSYAL DIŞLANMA VE İNSAN HAKLARI 14
3.2. İSTİHDAMDA FIRSAT EŞİTLİĞİ 15
3.3. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ 17
SONUÇ **19**
KAYNAKÇA **22**
ÖZET **25**
ABSTRACT **26**

TABLOLAR LİSTESİ

2.1. Çinçin Mahallesi'nin Sosyal Yapısını Belirleyen Temel Unsurlar……10

GİRİŞ

İnsan hakları, bireyin doğuştan sahip olduğu temel hak ve özgürlükleri korumayı amaçlayan evrensel bir anlayışı ifade etmektedir. Yaşam hakkı, eğitim hakkı, çalışma hakkı, barınma hakkı ve eşitlik ilkesi toplumsal yaşamın temel yapı taşları arasında yer almaktadır. Kentleşmenin hız kazanmasıyla birlikte bazı mahalleler ekonomik yetersizlikler, sosyal dışlanma, işsizlik ve suç oranlarıyla anılmaya başlanmıştır (İnanç ve Yazıcı, 2018). Ankara'nın uzun yıllardır gündemde olan bölgelerinden biri kabul edilen Çinçin Mahallesi de sosyal yapı, ekonomik koşullar ve toplumsal algı bakımından dikkat çeken yerleşim alanlarından biridir. Mahalle sakinlerinin günlük yaşam deneyimleri, toplumsal ilişkileri ve iş yaşamında karşılaştıkları sorunlar insan hakları perspektifiyle incelenmesi gereken önemli konular arasında bulunmaktadır (Bayraktar, 2021).

Çinçin Mahallesi üzerine yapılan değerlendirmelerde çoğu zaman suç, yoksulluk ve sosyal düzensizlik kavramları ön plana çıkarılmaktadır. Oluşan toplumsal algı, mahallede yaşayan bireylerin eğitim hayatından çalışma yaşamına kadar pek çok alanda olumsuz sonuçlarla karşılaşmasına neden olabilmektedir. İş başvurularında adres temelli önyargılar, sosyal çevreden kaynaklanan etiketlenmeler ve ekonomik imkânsızlıklar bireylerin istihdam süreçlerini doğrudan etkileyebilmektedir. Sosyal yaşam koşullarının bireyin çalışma hayatına etkisi incelendiğinde, insan haklarının yalnız hukuki düzenlemelerden ibaret olmadığı; sosyal çevre, ekonomik durum ve toplumsal fırsatlar ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir (Hatiboğlu Eren, 2014).

Toplum içerisindeki dezavantajlı bölgelerde yaşayan bireylerin karşılaştıkları sorunların değerlendirilmesi, sosyal adalet anlayışının güçlendirilmesi açısından önem taşımaktadır. Eğitim imkânlarının sınırlı olması, gelir dağılımındaki eşitsizlikler ve sosyal destek mekanizmalarının yetersiz kalması çalışma hakkının kullanımını zorlaştırabilmektedir. İnsan hakları yaklaşımı, bireyin onurlu yaşam sürmesini ve eşit fırsatlara erişebilmesini esas almaktadır. Çinçin Mahallesi örneği üzerinden yapılacak değerlendirme, sosyal çevre ile iş yaşamı arasındaki ilişkinin daha görünür hale gelmesine katkı sağlayacaktır.

1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı, Çinçin Mahallesi'nde sosyal yaşam koşullarının bireylerin iş hayatı üzerindeki etkilerini insan hakları perspektifi doğrultusunda incelemektir. Çalışmada mahallede yaşayan bireylerin eğitim, istihdam, sosyal çevre ve toplumsal önyargılar nedeniyle karşılaştıkları sorunların değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Çalışma hakkı, fırsat eşitliği ve sosyal dışlanma kavramları temel alınarak sosyal yaşamın iş hayatına yansımaları ortaya konulacaktır.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Çalışma, dezavantajlı mahallelerde yaşayan bireylerin insan hakları bakımından karşılaştıkları sorunlara dikkat çekmesi açısından önem taşımaktadır. Çinçin Mahallesi örneği üzerinden sosyal çevrenin bireyin çalışma yaşamına etkisinin incelenmesi, toplumsal önyargıların istihdam süreçlerindeki rolünü ortaya koyacaktır. Diğer yandan Ankara'nın Çinçin mahallesini insan hakları bağlamında ele alan çok sınırlı çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmanın literatüre yarar sağlaması ve gelecek çalışmalara da rehber olması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen değerlendirmelerin sosyal politika uygulamalarına ve eşit fırsat anlayışına katkı sağlaması beklenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNSAN HAKLARI VE SOSYAL YAŞAM

1.1. İNSAN HAKLARI KAVRAMI

İnsan hakları, siyasal sistemlerin monarşi ya da aristokrasiden demokrasiye doğru evrildiği dönemde ortaya çıkmış ve insanın sırf insan olması hasebiyle sahip olduğu hakları tanımlamak üzere kullanılan doğal haklar öğretisinin bir uzantısı olarak günümüze kadar gelmiştir (Torun, 2010). En genel ifadeyle insan hakları, bireyin diğer bireyler ve devletle olan ilişkisini belirleyen temel standartları ifade ederken; insan hakları hukuku, devletin ve ulusal-üstü kurumların bireye karşı sorumluluklarını ve yükümlülüklerini düzenleyen kurallar bütününü ifade etmektedir (Gülener ve Erden, 2024).

İnsan haklarının temelinde, insan onurunun korunması ve her bireyin eşit değere sahip olduğu anlayışı yer almaktadır. Irk, dil, din, cinsiyet, etnik köken, ekonomik durum ya da sosyal statü gibi farklılıklar, kişilerin haklardan yararlanma düzeyini etkilememelidir. İnsan hakları anlayışı, bireyin yaşamını özgürlük, adalet ve eşitlik ilkeleri doğrultusunda sürdürebilmesini amaçlamaktadır (Çelik, 2019). Esasında ifade edilen yaklaşım, devletlerin bireylere yönelik uygulamalarını sınırlandırırken kamusal otoritenin hak ve özgürlükleri güvence altına alma sorumluluğunu da beraberinde getirmektedir. İnsan onurunun korunması, insan hakları düşüncesinin en temel dayanağını oluşturmaktadır. İnsanın kişiliğine saygı gösterilmesi, özgür iradesini kullanabilmesi ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılabilmesi insan haklarının temel hedefleri arasında yer almaktadır. İnsan hakları, bireylerin devlet karşısındaki konumunu güçlendiren ve keyfi uygulamaları sınırlandıran bir işlev üstlenmektedir. Toplumsal barışın ve demokratik düzenin sürdürülebilirliği açısından insan haklarının korunması büyük önem taşımaktadır (Akpınar Delal, 2026).

İnsan hakları, tarihsel süreç içerisinde önemli dönüşümler geçirmiş ve uluslararası hukuk düzeninin temel unsurlarından biri hâline gelmiştir. Magna Carta, Fransız Devrimi ve İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi gibi gelişmeler, bireysel hakların tanınması ve güvence altına alınması açısından önemli dönüm noktaları olarak kabul

edilmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan ağır insan hakları ihlalleri, uluslararası düzeyde ortak koruma mekanizmalarının oluşturulmasına zemin hazırlamış, 1948 yılında kabul edilen Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile insan haklarının evrenselliği ilkesi güç kazanmıştır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi "Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdanla donatılmışlardır, birbirlerine kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar." maddesiyle başlar. Bu cümleler insanın doğuştan sahip olduğu hakların olduğunu vurgular niteliktedir (Şahingöz, 2022).

Diğer yandan insan haklarının gelişimi, toplumların siyasal ve sosyal dönüşüm süreçleriyle yakından ilişkilidir. Sanayi Devrimi sonrasında çalışma koşullarının ağırlaşması, ekonomik ve sosyal hakların önem kazanmasına katkı sağlamıştır. Bu durumla beraber de insan hakları meselesi Haklar Bildirilerinde ve anayasalarda yer almıştır. Yirminci yüzyılda yaşanan savaşlar ve kitlesel insan hakları ihlalleri, uluslararası denetim mekanizmalarının oluşturulmasını zorunlu hâle getirmiştir. Günümüzde çok sayıda uluslararası sözleşme ve bölgesel insan hakları sistemi, bireylerin haklarını korumaya yönelik hukuki güvenceler sunmaktadır (Çalık, 2017).

Günümüzde insan hakları, medeni, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel hakları kapsayan geniş bir çerçevede ele alınmaktadır. Eğitim hakkı, çalışma hakkı, sağlık hakkı, barınma hakkı ve sosyal güvenlik hakkı, bireyin insan onuruna yakışır bir yaşam sürdürmesinin temel koşulları arasında yer almaktadır. Özellikle kent yoksulluğu, sosyal dışlanma, ayrımcılık ve fırsat eşitsizliği gibi sorunlar, insan haklarının uygulanabilirliğini doğrudan etkilemektedir (Metlioğlu, 2021). Sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerde yaşayan bireylerin temel haklara erişiminde yaşanan güçlüklerin giderilmesi, insan haklarının etkin biçimde korunabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. İnsan haklarının hayata geçirilebilmesi için hukuki düzenlemelerin yanında etkili sosyal politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası örgütler, hak temelli uygulamaların yaygınlaştırılmasında önemli sorumluluklar üstlenmektedir. Toplumda fırsat eşitliğinin sağlanması, dezavantajlı grupların güçlendirilmesi ve ayrımcılığın önlenmesi, insan haklarının korunmasının temel unsurları arasında bulunmaktadır (Kaya, 2023). İnsan haklarının tüm bireyler için erişilebilir ve uygulanabilir hâle getirilmesi, kapsayıcı ve adil bir toplum düzeninin inşasına katkı sunmaktadır.

1.2. SOSYAL YAŞAM VE KENT YOKSULLUĞU

Sosyal yaşam, bireylerin aile, eğitim, çalışma, kültür ve sosyal çevre içerisinde kurdukları ilişkilerin bütününü ifade etmektedir. Bireyin toplumsal yaşama katılım düzeyi, sahip olduğu ekonomik kaynaklar, eğitim olanakları ve yaşadığı çevrenin özellikleri tarafından şekillenmektedir (Gündüz, 2006). Kentleşme sürecinin hız kazanmasıyla birlikte büyük şehirlerde nüfus yoğunluğu artmış, sosyal ve ekonomik eşitsizlikler daha görünür hâle gelmiştir. Özellikle göç hareketleri, plansız kentleşme ve gelir dağılımındaki adaletsizlikler, kent yoksulluğunun ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Kent yoksulluğu, bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük çekmelerinin yanında eğitim, sağlık, barınma ve istihdam olanaklarına erişimde yaşadıkları sorunları da kapsamaktadır (Kayan ve Mardinli, 2020). Sosyal yaşamın niteliği ile ekonomik koşullar arasındaki güçlü ilişki, kent yoksulluğunun çok boyutlu bir sorun olarak ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

Kent yoksulluğu, ekonomik yetersizliklerin ötesinde sosyal dışlanma, güvencesiz yaşam koşulları ve fırsat eşitsizlikleriyle ilişkilendirilmektedir. Düşük gelir düzeyi, bireylerin kaliteli eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimini sınırlandırabilmekte, sosyal hareketlilik imkânlarını azaltabilmektedir (Eseler vd., 2021). Yetersiz altyapı hizmetleri, sağlıksız konut koşulları ve güvenlik sorunları, dezavantajlı mahallelerde yaşayan bireylerin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Toplumsal önyargılar ve mekânsal ayrışma, kent yoksulluğunun kuşaklar boyunca devam etmesine neden olabilmektedir. Özellikle çocuklar ve gençler, yaşadıkları çevrenin sunduğu sınırlı imkânlar nedeniyle eğitim ve istihdam süreçlerinde çeşitli engellerle karşılaşabilmektedir (Aytaç, 2016). Bu durum, toplumsal eşitsizliklerin derinleşmesine ve sosyal bütünleşmenin zayıflamasına yol açabilmektedir.

Kentte insan hakları ve kent hakkı kavramları son yıllarda dünya çapında tartışılan ve bazı sözleşmelerle birlikte yasal zemine oturtulsa da bunlar yeterli değildir. Kent yoksulluğunun azaltılması, kapsamlı sosyal politika uygulamalarının geliştirilmesini gerekli kılmaktadır. Eğitim olanaklarının artırılması, istihdam fırsatlarının çeşitlendirilmesi ve sosyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi, yoksulluğun olumsuz etkilerinin azaltılmasında önemli bir rol üstlenmektedir (Metlüoğlu, 2021). Yerel yönetimlerin, merkezi idarenin ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliği içerisinde hareket etmesi, dezavantajlı bölgelerde yaşayan bireylerin yaşam koşullarının iyileştirilmesine katkı sağlamaktadır. İnsan hakları perspektifi, her bireyin insan onuruna yakışır yaşam koşullarına erişme hakkına sahip olduğunu kabul

etmektedir. Sosyal adalet anlayışının güçlendirilmesi ve fırsat eşitliğinin sağlanması, kent yoksulluğuyla mücadelede temel öncelikler arasında yer almaktadır (Eseler vd., 2021).

1.3. ÇALIŞMA HAKKI VE İŞ HAYATI

Çalışma hakkı, bireyin yaşamını sürdürebilmesi ve ekonomik bağımsızlığını sağlayabilmesi açısından temel insan haklarından biri olarak kabul edilmektedir. İnsan onuruna yakışır koşullarda çalışma, adil ücret elde etme, güvenli bir iş ortamına sahip olma ve sosyal güvenceye erişme, çalışma hakkının temel unsurlarını oluşturmaktadır. Çalışma hakkı, ulusal mevzuatın yanı sıra uluslararası insan hakları belgeleri tarafından da güvence altına alınmıştır. İnsanların meslek seçme özgürlüğüne sahip olması ve ayrımcılığa maruz kalmadan istihdam olanaklarından yararlanabilmesi, demokratik toplumların temel göstergeleri arasında değerlendirilmektedir. İş yaşamına katılım, bireylerin ekonomik refah düzeyini artırmasının yanında toplumsal aidiyet duygusunu da güçlendirmektedir (Şen, 2014).

İş hayatında fırsat eşitliğinin sağlanması, çalışma hakkının etkin biçimde kullanılabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Eğitim düzeyi, sosyoekonomik koşullar, cinsiyet, yaş, engellilik durumu ve yaşanılan çevre gibi faktörler, bireylerin istihdam süreçlerine erişimini etkileyebilmektedir. Özellikle dezavantajlı bölgelerde yaşayan bireyler, iş başvurularında önyargılar ve ayrımcı uygulamalar nedeniyle çeşitli engellerle karşılaşabilmektedir (Arkan ve Murat, 2021). Kayıt dışı istihdam, düşük ücret politikaları ve güvencesiz çalışma koşulları, çalışma hakkının ihlal edilmesine neden olan önemli sorunlar arasında yer almaktadır. İşsizlik oranlarının yüksek olduğu bölgelerde bireylerin ekonomik ve sosyal yaşamları olumsuz yönde etkilenmekte, yoksulluk riski artmaktadır. Çalışma yaşamında eşit fırsatların oluşturulması, toplumsal bütünleşmenin güçlendirilmesi açısından önemli katkılar sunmaktadır (Güloğlu vd., 2023).

Çalışma hakkının korunabilmesi için devletlerin etkin istihdam politikaları geliştirmesi ve çalışanların haklarını güvence altına alması gerekmektedir. Mesleki eğitim programlarının yaygınlaştırılması, iş gücü piyasasının ihtiyaçlarına uygun becerilerin kazandırılması ve dezavantajlı grupların istihdama katılımının desteklenmesi önemli uygulamalar arasında yer almaktadır. Sendikal hakların korunması, iş sağlığı ve güvenliği standartlarının geliştirilmesi ve sosyal güvenlik sistemlerinin güçlendirilmesi, çalışma yaşamının niteliğini artırmaktadır. İnsan hakları

yaklaşımı, bireylerin ekonomik yaşamda adil koşullara sahip olmasını ve emeklerinin karşılığını eşit şekilde alabilmesini esas almaktadır. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılabilmesi için kapsayıcı istihdam politikalarının geliştirilmesi ve fırsat eşitliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

1.4. MİSAFİR İŞÇİLERİN NİTELİĞİ

Misafir işçi kavramı, ekonomik, sosyal veya siyasal nedenlerle kendi ülkelerinden ayrılarak belirli bir süre için başka bir ülkede çalışmak amacıyla bulunan bireyleri ifade etmektedir. Bu kavram, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında sanayileşmiş ülkelerde ortaya çıkan iş gücü ihtiyacının karşılanması amacıyla yaygınlık kazanmıştır. Başta Avrupa ülkeleri olmak üzere birçok devlet, ekonomik büyümeyi desteklemek amacıyla farklı ülkelerden işçi kabul etmiş ve bu süreç uluslararası iş gücü hareketliliğinin önemli bir parçası hâline gelmiştir (Aykaç ve Yertüm, 2017). Misafir işçiler, çoğunlukla geçici süreli çalışma amacıyla kabul edilmelerine rağmen zaman içerisinde kalıcı yerleşim eğilimleri göstermiş ve göç alan ülkelerin sosyal yapısında önemli değişimlere yol açmıştır. Küreselleşme, ulaşım olanaklarının gelişmesi ve ekonomik eşitsizliklerin artması, günümüzde misafir işçi hareketliliğinin devam etmesinde etkili olan temel unsurlar arasında yer almaktadır (Gençler, 2015).

Misafir işçilerin çalışma koşulları, istihdam edildikleri sektörler ve sosyal haklara erişim düzeyleri ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Bu işçiler genellikle inşaat, tarım, sanayi, hizmet ve bakım sektörlerinde yoğunlaşmakta, yerel iş gücünün yetersiz kaldığı alanlarda önemli bir rol üstlenmektedir. Dil farklılıkları, kültürel uyum sorunları, sosyal güvenceye erişimde yaşanan güçlükler ve ayrımcı uygulamalar, misafir işçilerin karşılaştıkları temel sorunlar arasında yer almaktadır. Çoğu zaman düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışan misafir işçiler, çalışma yaşamında çeşitli hak ihlallerine maruz kalabilmektedir. İnsan hakları perspektifinden değerlendirildiğinde, misafir işçilerin insan onuruna yakışır çalışma koşullarına sahip olması ve temel haklardan eşit biçimde yararlanabilmesi büyük önem taşımaktadır (Aykaç ve Yertüm, 2017).

Yukarıda verilen bilgilerden hareketle misafir işçilerin temel özellikleri şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Ekonomik nedenlerle ülke değiştirme eğilimleri yüksektir.

- Belirli süreli veya geçici çalışma amacıyla göç etmektedirler.
- İş gücü açığının bulunduğu sektörlerde yoğun olarak istihdam edilmektedirler.
- Dil ve kültürel farklılıklardan kaynaklanan uyum sorunları yaşayabilmektedirler.
- Sosyal güvenlik ve çalışma haklarına erişimde çeşitli güçlüklerle karşılaşabilmektedirler.
- Düşük ücretli ve güvencesiz işlerde çalışma olasılıkları daha yüksektir.
- Ayrımcılık, dışlanma ve kayıt dışı istihdam riskine daha açık bir konumda bulunmaktadırlar.
- Göç edilen ülkenin ekonomik büyümesine ve üretim kapasitesine önemli katkılar sunmaktadırlar.

Uluslararası insan hakları belgeleri ve çalışma yaşamına ilişkin sözleşmeler, misafir işçilerin haklarının korunmasını devletlerin temel sorumluluklarından biri olarak kabul etmektedir. Çalışma hakkı, adil ücret, güvenli çalışma koşulları, sendikal örgütlenme özgürlüğü ve sosyal güvenlik hakkı, misafir işçilerin yararlanması gereken temel haklar arasında yer almaktadır. Göç politikalarının insan hakları ilkeleri doğrultusunda şekillendirilmesi, çalışma yaşamında ayrımcılığın önlenmesi ve sosyal uyum programlarının geliştirilmesi, misafir işçilerin toplumsal yaşama daha etkin katılımını destekleyecektir. Misafir işçilerin haklarının korunması, göç alan ülkelerde sosyal adaletin güçlendirilmesine ve sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın desteklenmesine katkı sağlayacaktır (Kılıçoğlu ve Eskicindil, 2025).

İKİNCİ BÖLÜM

ÇİNÇİN MAHALLESİNDE SOSYAL YAŞAM VE İŞ HAYATINA ETKİSİ

2.1. ÇİNÇİN MAHALLESİNİN SOSYAL YAPISI

Halk arasında "Çinçin" olarak bilinen Ankara'nın Altındağ İlçesindeki Gültepe, Plevne ve Aktaş mahallelerinden oluşan bölge şeklinde ifade edilmektedir (Bayraktar, 2021). Çinçin Mahallesi'nin sosyal yapısı, farklı kültürel geçmişlere sahip bireylerin bir arada yaşadığı heterojen bir özellik göstermektedir. Göçle birlikte oluşan nüfus çeşitliliği, mahallede güçlü dayanışma ağlarının kurulmasına katkı sağlarken ekonomik yetersizlikler ve sosyal dışlanma riskini de beraberinde getirmiştir. Aile ve akrabalık ilişkilerinin güçlü olması, bireylerin gündelik yaşamda karşılaştıkları sorunlarla başa çıkmalarında önemli bir destek mekanizması oluşturmaktadır. Buna karşın eğitim düzeyinin düşük olması, işsizlik oranlarının yüksek seyretmesi ve genç nüfusun sınırlı istihdam olanaklarına sahip olması, bölgenin temel sosyal sorunları arasında gösterilmektedir. Mahalleye yönelik olumsuz toplumsal algılar, bireylerin eğitim ve çalışma yaşamında çeşitli önyargılarla karşılaşmasına yol açabilmektedir (Eren, 2014).

Mahallenin sosyal yapısını etkileyen önemli unsurlardan biri de mekânsal ayrışma olgusudur. Uzun yıllar boyunca suç, yoksulluk ve sosyal sorunlarla özdeşleştirilen Çinçin Mahallesi, medya söylemleri ve toplumsal önyargılar nedeniyle dışlanma riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu durum, mahallede yaşayan bireylerin sosyal hareketlilik imkânlarını sınırlandırabilmekte ve istihdam süreçlerinde dezavantaj yaşamalarına neden olabilmektedir. Son yıllarda gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projeleriyle fiziksel çevrenin iyileştirilmesine yönelik önemli adımlar atılmış olsa da ekonomik ve sosyal sorunların tamamen ortadan kalkmadığı görülmektedir. İnsan hakları perspektifinden değerlendirildiğinde, mahalle sakinlerinin eğitim, çalışma, barınma ve sosyal katılım haklarına eşit biçimde erişebilmesi, sürdürülebilir sosyal politikaların geliştirilmesini gerekli kılmaktadır (Bayraktar, 2021).

Çinçin Mahallesi'nin sosyal yapısının daha kapsamlı biçimde değerlendirilebilmesi amacıyla bölgenin temel sosyoekonomik özelliklerinin bir arada ele alınması önem taşımaktadır. Nüfus hareketleri, eğitim düzeyi, istihdam olanakları,

sosyal çevre ilişkileri ve toplumsal algılar, mahallede yaşayan bireylerin yaşam deneyimlerini doğrudan etkilemektedir. Özellikle işsizlik, yoksulluk ve sosyal dışlanma gibi sorunların birbirini besleyen bir yapı göstermesi, bölgedeki sosyal dinamiklerin çok boyutlu biçimde incelenmesini zorunlu kılmaktadır (Aykaç, 2020). Aşağıdaki tabloda Çinçin Mahallesi'nin sosyal yapısını şekillendiren temel unsurlar çalışmacı tarafından hazırlanmış olan aşağıdaki tabloda özetlenmektedir.

Tablo 2.1. Çinçin Mahallesi'nin Sosyal Yapısını Belirleyen Temel Unsurlar

Boyut	Temel Özellikler	Olası Sonuçlar
Demografik yapı	Yoğun göç hareketleri, genç nüfus oranının yüksek olması, kültürel çeşitlilik	Sosyal uyum sorunları, güçlü dayanışma ağları
Eğitim durumu	Eğitim seviyesinin düşük olması, okul terk oranlarının yüksekliği	İstihdam fırsatlarının sınırlanması, yoksulluk riskinin artması
Ekonomik yapı	Düşük gelir düzeyi, işsizlik, kayıt dışı istihdam	Gelir eşitsizliği, ekonomik kırılganlık
Sosyal ilişkiler	Güçlü aile ve akrabalık bağları, mahalle dayanışması	Sosyal destek mekanizmalarının gelişmesi
Toplumsal algı	Olumsuz mahalle imajı, etiketlenme ve önyargılar	Ayrımcılık, sosyal dışlanma, istihdamda dezavantaj
Fiziksel çevre	Kentsel dönüşüm uygulamaları, altyapı sorunları	Yaşam koşullarında değişim, sosyal uyum sorunları

Tablo 2.1 incelendiğinde, Çinçin Mahallesi'nin sosyal yapısının ekonomik, kültürel ve mekânsal unsurların etkileşimi sonucunda şekillendiği görülmektedir. Bölgenin sahip olduğu güçlü sosyal dayanışma ağları, mahalle sakinlerinin karşılaştıkları güçlüklerle mücadele etmelerine katkı sağlarken işsizlik, düşük eğitim düzeyi ve olumsuz toplumsal algılar önemli risk alanları oluşturmaktadır. Kentsel dönüşüm projeleri fiziksel çevrede belirli iyileşmeler sağlamasına rağmen sosyal dışlanma ve fırsat eşitsizliği gibi sorunların devam ettiği anlaşılmaktadır. İnsan hakları yaklaşımı açısından değerlendirildiğinde, mahallede yaşayan bireylerin çalışma, eğitim ve sosyal katılım haklarına erişimlerini artıracak bütüncül politikaların geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bu doğrultuda sosyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi, eğitim olanaklarının artırılması ve istihdam fırsatlarının çeşitlendirilmesi, bölgedeki

yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkı sağlayacaktır.

2.2. EĞİTİM VE İŞSİZLİK PROBLEMİ

Eğitim, bireylerin toplumsal yaşam içerisinde etkin rol üstlenmelerini sağlayan en önemli araçlardan biri olarak kabul edilmektedir. Nitelikli eğitime erişim, bireylerin bilgi ve beceri düzeylerini artırarak iş gücü piyasasında daha güçlü bir konuma ulaşmalarına katkı sunmaktadır. Sosyoekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerde yaşayan bireyler ise eğitim olanaklarına erişimde çeşitli güçlüklerle karşılaşabilmektedir (Başaran vd., 2022). Çinçin Mahallesi'nde uzun yıllar boyunca devam eden ekonomik yetersizlikler, ailelerin çocuklarının eğitim süreçlerini destekleme kapasitesini sınırlayabilmektedir. Gelir düzeyinin düşüklüğü, kalabalık hane yapıları ve eğitim materyallerine erişimde yaşanan sorunlar, öğrencilerin akademik başarılarını olumsuz etkileyebilmektedir. Eğitim sürecinden erken ayrılma, düşük eğitim düzeyi ve mesleki yeterlilik eksikliği, bireylerin istihdam olanaklarını daraltan temel faktörler arasında yer almaktadır (Açıkgöz, 2014).

İşsizlik, Çinçin Mahallesi'nde sosyal yaşamı etkileyen en önemli sorunlardan biri olarak öne çıkmaktadır. İş gücü piyasasında talep edilen niteliklere sahip olunamaması, genç nüfusun istihdama katılımını zorlaştırabilmektedir. Eğitim düzeyinin düşük olması, bireylerin kayıt dışı ve güvencesiz işlerde çalışma riskini artırmaktadır. Özellikle gençler arasında uzun süreli işsizlik, ekonomik yoksunluğun yanında sosyal dışlanma, umutsuzluk ve aidiyet duygusunun zayıflaması gibi sonuçlara yol açabilmektedir. İşsizlik oranlarının yüksek seyretmesi, ailelerin gelir düzeyini düşürmekte ve yoksulluğun kuşaklar arası aktarımını güçlendirebilmektedir (Ümit Atılgan, 2017). Bu durum, eğitim ve istihdam arasındaki ilişkinin birbirini etkileyen döngüsel bir yapı gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Mahalle sakinlerinin eğitim ve istihdam alanında karşılaştıkları güçlüklerin giderilebilmesi için bütüncül sosyal politikalara ihtiyaç duyulmaktadır. Mesleki eğitim programlarının yaygınlaştırılması, gençlerin iş gücü piyasasının ihtiyaç duyduğu becerileri kazanmasına katkı sağlayabilmektedir. Eğitim kurumları, yerel yönetimler, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri arasında kurulacak iş birliği mekanizmaları, dezavantajlı grupların istihdama erişimini kolaylaştırabilmektedir (Açıkgöz, 2014). Özellikle okul terk oranlarının azaltılmasına yönelik çalışmalar, uzun vadede işsizlik sorununun hafifletilmesine destek sunacaktır. Kariyer danışmanlığı hizmetlerinin

geliştirilmesi ve kadınların iş gücüne katılımını artıracak uygulamaların yaygınlaştırılması, bölgenin sosyal ve ekonomik kalkınmasına önemli katkılar sağlayacaktır. İnsan hakları perspektifinden değerlendirildiğinde, her bireyin nitelikli eğitime erişim ve insan onuruna yakışır çalışma koşullarına sahip olma hakkı bulunmaktadır (Bayraktar, 2021).

2.3. SOSYAL ÇEVRENİN İŞ HAYATINA ETKİSİ

Sosyal çevre, bireyin aile ilişkileri, arkadaş grupları, komşuluk bağları ve içinde yaşadığı mahallenin kültürel özellikleri aracılığıyla şekillenmektedir. Bireylerin çalışma yaşamına ilişkin tutumları, beklentileri ve kariyer hedefleri büyük ölçüde sosyal çevrelerinden etkilenmektedir. Çinçin Mahallesi'nde güçlü aile ve komşuluk ilişkileri, bireylere sosyal destek sunan önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Dayanışma kültürü, ekonomik zorluklar karşısında mahalle sakinlerinin birbirlerine destek olmasını kolaylaştırmaktadır. Buna karşın sınırlı sosyal ağlar ve düşük sosyoekonomik çevre koşulları, bireylerin farklı istihdam fırsatlarına ulaşmasını güçleştirebilmektedir. Sosyal sermayenin yetersiz kalması, iş bulma süreçlerinde bireylerin dezavantajlı konuma düşmesine neden olabilmektedir (Bayraktar, 2021).

Mahalleye yönelik olumsuz toplumsal algılar ve etiketleme süreçleri, bireylerin iş yaşamında karşılaştıkları engelleri artırabilmektedir. İşverenlerin, adayların yaşadıkları bölgeye ilişkin önyargılar geliştirmesi, işe alım süreçlerinde ayrımcı uygulamalara yol açabilmektedir. Adres temelli dışlanma olarak tanımlanan bu durum, bireylerin sahip oldukları eğitim düzeyi ve mesleki yeterliliklerden bağımsız şekilde değerlendirilmelerine neden olabilmektedir. Toplumsal önyargılar, bireylerin öz güven düzeylerini ve geleceğe yönelik beklentilerini de olumsuz etkileyebilmektedir. Özellikle gençler, yaşadıkları çevrenin olumsuz imajı nedeniyle iş gücü piyasasında kendilerini kanıtlama konusunda daha fazla çaba göstermek zorunda kalabilmektedir. Sosyal çevrenin birey üzerinde oluşturduğu psikolojik baskı, çalışma yaşamına katılımı zorlaştıran önemli faktörlerden biri olarak değerlendirilmektedir (Aykaç, 2020).

Sosyal çevrenin iş hayatı üzerindeki etkilerinin azaltılabilmesi için fırsat eşitliğini destekleyen politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Eğitim ve istihdam programlarının mahalle ölçeğinde planlanması, bireylerin mesleki becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayabilmektedir. İşverenlerin ayrımcılık karşıtı uygulamalar konusunda bilinçlendirilmesi ve sosyal sorumluluk projelerinin yaygınlaştırılması,

önyargıların azaltılmasına destek sunacaktır. Gençlerin kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılımının teşvik edilmesi, sosyal ağlarının genişlemesine ve farklı fırsatlarla karşılaşmalarına olanak sağlayacaktır. Kamu kurumları ile özel sektör arasında kurulacak iş birlikleri, dezavantajlı mahallelerde yaşayan bireylerin istihdama erişimini kolaylaştırabilecek önemli araçlar arasında yer almaktadır. İnsan hakları yaklaşımı, bireylerin yaşadıkları çevre nedeniyle ayrımcılığa uğramadan çalışma yaşamına katılabilmelerini temel bir hak olarak kabul etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNSAN HAKLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRME

3.1. SOSYAL DIŞLANMA VE İNSAN HAKLARI

Sosyal dışlanma, bireylerin veya belli grupların işsizlik, yoksulluk, eğitimsizlik, yaşlılık, engellilik gibi nedenlerden dolayı eğitim, sağlık, konut gibi çeşitli imkânlardan yararlanamamaları, üretim süreci içerisinde bulunamamaları ve karar alma süreçlerine katılamamalarıdır (Öz ve Balta, 2020). Yoksulluk, işsizlik, düşük eğitim düzeyi, ayrımcılık ve toplumsal önyargılar, sosyal dışlanmanın ortaya çıkmasında etkili olan temel faktörler arasında yer almaktadır (Tartanoğlu, 2011). Çinçin Mahallesi örneğinde sosyal dışlanma, mahalle sakinlerinin yaşadıkları bölge nedeniyle etiketlenmeleri ve çeşitli önyargılarla karşı karşıya kalmaları şeklinde kendini gösterebilmektedir. Özellikle eğitim ve istihdam alanlarında karşılaşılan eşitsizlikler, bireylerin toplumsal yaşama tam ve etkin katılımını sınırlandırabilmektedir. Mahalleye yönelik olumsuz algılar, bireylerin iş başvurularında dezavantaj yaşamalarına, sosyal ilişkilerinde ayrımcı tutumlarla karşılaşmalarına ve aidiyet duygularının zayıflamasına neden olabilmektedir. İnsan hakları perspektifinden değerlendirildiğinde, sosyal dışlanma bireyin eşitlik, insan onuruna yakışır yaşam ve fırsatlara erişim haklarını olumsuz etkileyen çok boyutlu bir sorun niteliği taşımaktadır (Açıkgöz, 2014).

İnsan hakları yaklaşımı, her bireyin sosyal kökeni, ekonomik durumu veya yaşadığı çevreye bakılmaksızın eşit haklara sahip olduğunu kabul etmektedir. Eğitim hakkı, çalışma hakkı, barınma hakkı ve sosyal güvenlik hakkı, sosyal dışlanmanın önlenmesinde temel araçlar arasında yer almaktadır (Vardar ve Şen, 2024). Çinçin Mahallesi'nde yaşayan bireylerin bu haklardan etkin biçimde yararlanabilmesi için kapsayıcı sosyal politikaların geliştirilmesi ve fırsat eşitliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle gençlerin eğitim süreçlerine katılımının artırılması, mesleki eğitim olanaklarının yaygınlaştırılması ve istihdam fırsatlarının çeşitlendirilmesi, sosyal dışlanma riskinin azaltılmasına katkı sağlayacaktır. Yerel yönetimler, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında kurulacak iş birlikleri, mahalle sakinlerinin sosyal yaşama daha aktif katılımını destekleyebilecek önemli mekanizmalar arasında yer almaktadır. İnsan haklarının etkin biçimde korunabilmesi, bireylerin yaşadıkları çevre nedeniyle ayrımcılığa uğramadığı, toplumsal yaşama eşit

koşullarda katılabildiği ve insan onuruna uygun yaşam standartlarına erişebildiği kapsayıcı bir sosyal yapının oluşturulmasına bağlıdır (Açıkgöz, 2014; Bayraktar, 2021).

3.2. İSTİHDAMDA FIRSAT EŞİTLİĞİ

İstihdamda fırsat eşitliği, bireylerin cinsiyet, yaş, etnik köken, ekonomik durum, eğitim geçmişi, yaşadıkları çevre veya sosyal statüleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmadan çalışma yaşamına katılabilmelerini ifade etmektedir. İnsan hakları anlayışı, her bireyin sahip olduğu bilgi, beceri ve yetkinlikler doğrultusunda istihdam olanaklarından eşit şekilde yararlanmasını temel bir hak olarak kabul etmektedir. Çalışma hakkının etkin biçimde kullanılabilmesi, bireylerin iş gücü piyasasına adil koşullar altında erişebilmelerine bağlıdır (Kurtdaş, 2021). Dolayısıyla istihdam süreçlerinde fırsat eşitliğinin sağlanması, demokratik toplumların ve sosyal devlet anlayışının temel sorumlulukları arasında yer almaktadır. Fırsat eşitliği ilkesi, bireylerin işe giriş süreçlerinin yanı sıra ücretlendirme, terfi, mesleki eğitim ve kariyer gelişimi aşamalarında da eşit haklara sahip olmasını gerektirmektedir. Ayrımcılık içeren uygulamalar, bireylerin ekonomik bağımsızlıklarını kazanmasını güçleştirmekte ve toplumsal eşitsizliklerin derinleşmesine neden olabilmektedir. İnsan haklarına dayalı bir çalışma yaşamı, bireyin potansiyelini ortaya koyabilmesine ve toplumsal refaha katkı sunabilmesine olanak tanımaktadır (Tabak, 2019). Verilen bilgilerden de anlaşıldığı üzere istihdam politikalarının temelinde eşitlik, adalet ve kapsayıcılık ilkelerinin yer alması büyük önem taşımaktadır.

Çinçin Mahallesi örneğinde istihdamda fırsat eşitliğini etkileyen önemli sorunlardan biri, adres temelli önyargılardır. Mahalleye yönelik olumsuz toplumsal algılar, bireylerin iş başvurularında dezavantajlı konuma düşmelerine neden olabilmektedir. İşverenlerin adayları yaşadıkları çevreye göre değerlendirmesi, bireysel yeterliliklerin göz ardı edilmesine yol açabilmektedir. Eğitim düzeyi ve mesleki deneyim açısından gerekli niteliklere sahip bireylerin dahi istihdam süreçlerinde ayrımcı tutumlarla karşılaşabilmesi, çalışma hakkının kullanımını güçleştirmektedir. Sosyal dışlanma ve etiketlenme, bireylerin iş arama motivasyonunu azaltabilmekte ve uzun süreli işsizlik riskini artırabilmektedir (Aykaç, 2020). Özellikle gençler, mahalleye yönelik olumsuz algılar nedeniyle iş görüşmelerinde kendilerini kanıtlama konusunda daha fazla çaba göstermek zorunda kalabilmektedir. Düşük gelir

düzeyi ve sınırlı sosyal ağlar, bireylerin farklı sektörlerde iş bulma imkânlarını kısıtlayabilmektedir. Bu durum, ekonomik yoksunluğun kuşaklar boyunca devam etmesine zemin hazırlayabilmektedir. Yaşanılan çevrenin bireyin mesleki geleceğini belirleyen bir unsur hâline gelmesi, insan hakları açısından önemli bir eşitsizlik alanı oluşturmaktadır.

İstihdamda fırsat eşitliğinin sağlanabilmesi için işe alım süreçlerinin şeffaf, nesnel ve ayrımcılıktan uzak şekilde yürütülmesi gerekmektedir. İşverenlerin insan hakları ve ayrımcılık karşıtı politikalar konusunda bilinçlendirilmesi, önyargıların azaltılmasına katkı sağlayacaktır. Mesleki eğitim programlarının yaygınlaştırılması ve dezavantajlı bölgelerde yaşayan bireylerin iş gücü piyasasının ihtiyaç duyduğu becerilerle donatılması, istihdam olanaklarının artırılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Özellikle gençler ve kadınlar için geliştirilecek istihdam destek programları, ekonomik bağımsızlığın güçlenmesine ve toplumsal katılımın artmasına katkı sunacaktır. İşe alım süreçlerinde objektif değerlendirme kriterlerinin kullanılması, ayrımcı uygulamaların önlenmesine yardımcı olacaktır (Cindemir, 2025). Kamu istihdam kurumları tarafından sunulan kariyer danışmanlığı hizmetleri, bireylerin yeteneklerine uygun iş alanlarına yönlendirilmesini kolaylaştırabilmektedir. Özel sektör ile eğitim kurumları arasında kurulacak iş birlikleri, mesleki yeterliliklerin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Yerel düzeyde uygulanacak istihdam projeleri, bölgesel eşitsizliklerin azaltılması açısından önemli fırsatlar sunmaktadır.

İnsan hakları perspektifinden değerlendirildiğinde, istihdamda fırsat eşitliği ekonomik kalkınmanın yanı sıra sosyal adaletin sağlanması açısından da büyük önem taşımaktadır. Bireylerin çalışma yaşamına eşit koşullarda katılabilmesi, toplumsal bütünleşmeyi güçlendirmekte ve yoksulluk döngüsünün kırılmasına destek olmaktadır. Kamu kurumları, yerel yönetimler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının ortak çalışmalar yürütmesi, dezavantajlı grupların istihdama erişimini kolaylaştıracaktır. Fırsat eşitliğinin güçlendirildiği bir çalışma yaşamı, bireylerin insan onuruna yakışır koşullarda üretken bireyler olarak toplumsal yaşama katılmalarını mümkün hâle getirecektir. İstihdam politikalarının insan hakları temelli bir yaklaşımla şekillendirilmesi, sosyal uyumun güçlenmesine katkı sunacaktır (Şensoy, 2022). Ekonomik ve sosyal hayata eşit katılım imkânı bulan bireylerin yaşam kalitesi artacak, toplumsal aidiyet duyguları güçlenecektir. Fırsat eşitliğinin sağlandığı toplumlarda gelir dağılımındaki adaletsizliklerin azalması ve sosyal refahın artması

beklenmektedir. Dolayısıyla istihdamda eşitlik ilkesi, sürdürülebilir kalkınmanın temel unsurlarından biri olarak değerlendirilmelidir (Sözer, 2019)

3.3. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Çinçin Mahallesi'nde sosyal yaşamın iş hayatı üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılabilmesi için öncelikle eğitim olanaklarının geliştirilmesine yönelik kapsamlı politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir. Okul terk oranlarını azaltmaya yönelik destek programları, burs uygulamaları ve ücretsiz etüt merkezleri, çocukların ve gençlerin eğitim süreçlerine devam etmelerini teşvik edebilir. Mesleki eğitim kurslarının yaygınlaştırılması, bireylerin iş gücü piyasasının ihtiyaç duyduğu bilgi ve becerileri edinmelerine katkı sağlayacaktır. Eğitim kurumları ile iş dünyası arasında kurulacak iş birlikleri sayesinde gençlerin istihdam süreçlerine daha kolay uyum sağlamaları mümkün olacaktır. Erken çocukluk eğitimine yönelik desteklerin artırılması, uzun vadede eğitim başarısının yükselmesine katkı sunacaktır. Dijital okuryazarlık ve teknoloji odaklı eğitim programları, bireylerin değişen iş gücü piyasasına uyum sağlamalarını kolaylaştıracaktır. Ailelerin eğitim süreçlerine aktif katılımını destekleyen çalışmalar, öğrencilerin akademik gelişimlerini olumlu yönde etkileyebilecektir. Eğitim alanında sunulacak bütüncül destekler, yoksulluğun kuşaklar arası aktarımının önlenmesinde önemli bir rol üstlenecektir.

İstihdam olanaklarının artırılması amacıyla yerel yönetimler ve kamu kurumları tarafından bölgeye özgü istihdam politikaları geliştirilmelidir. Girişimcilik destek programları, mikro kredi uygulamaları ve meslek edindirme kursları, bireylerin ekonomik bağımsızlıklarını güçlendirebilir. Özellikle kadınların ve gençlerin iş gücüne katılımını destekleyen projeler, ailelerin gelir düzeyinin yükselmesine katkı sağlayacaktır. Kayıt dışı istihdamın azaltılması ve çalışanların sosyal güvenlik sistemine erişiminin güçlendirilmesi, çalışma hakkının korunması açısından önemli bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir. Yerel işletmelerin istihdam teşviklerinden yararlanması, bölgede yeni iş alanlarının oluşturulmasını destekleyebilir. Kamu ve özel sektör iş birlikleriyle staj ve işbaşı eğitim programlarının yaygınlaştırılması, iş deneyimi eksikliğinin giderilmesine katkı sunacaktır. İş arama sürecinde danışmanlık hizmetlerinin sağlanması, bireylerin mesleki yönelimlerini belirlemelerine yardımcı olabilecektir. Bölgesel kalkınma odaklı yatırımların artırılması, istihdam kapasitesinin sürdürülebilir biçimde güçlenmesini destekleyecektir.

Mahalleye yönelik olumsuz toplumsal algıların değiştirilmesi amacıyla sosyal uyumu destekleyen faaliyetlerin artırılması gerekmektedir. Kültürel etkinlikler, spor faaliyetleri ve toplum merkezleri aracılığıyla bireylerin sosyal yaşama daha aktif katılımı teşvik edilebilir. Medyada ve kamuoyunda mahalleyi tek boyutlu şekilde ele alan söylemlerin yerine, bölgenin sahip olduğu sosyal dayanışma kültürünü ve olumlu yönlerini ön plana çıkaran yaklaşımlar benimsenmelidir. Toplumsal önyargıların azaltılması, mahalle sakinlerinin eğitim ve çalışma yaşamında karşılaştıkları ayrımcı tutumların önlenmesine katkı sağlayacaktır. Gençlerin sanat, spor ve gönüllülük faaliyetlerine katılımının desteklenmesi, sosyal aidiyet duygusunu güçlendirecektir. Mahalle sakinlerinin karar alma süreçlerine katılımını teşvik eden yerel mekanizmalar, toplumsal dayanışmayı artırabilecektir. Farklı sosyal gruplar arasında etkileşimi artıracak projeler, karşılıklı anlayışın gelişmesine katkı sunacaktır. Sosyal uyum çalışmalarının süreklilik kazanması, mahalleye yönelik kalıplaşmış algıların zaman içerisinde değişmesine yardımcı olacaktır.

İnsan hakları temelli bir yaklaşımın benimsenmesi, Çinçin Mahallesi'nde yaşayan bireylerin yaşam koşullarının iyileştirilmesinde temel bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Sosyal politika uygulamalarının planlanmasında mahalle sakinlerinin ihtiyaç ve beklentilerinin dikkate alınması, geliştirilecek çözümlerin etkinliğini artıracaktır. Kamu kurumları, yerel yönetimler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları arasında sürdürülebilir iş birliklerinin kurulması, bölgenin sosyal ve ekonomik gelişimine önemli katkılar sunacaktır. Eğitim, istihdam, barınma ve sosyal katılım alanlarında fırsat eşitliğini güçlendiren uygulamalar sayesinde mahalle sakinlerinin insan onuruna yakışır yaşam koşullarına erişimi desteklenebilecektir. Sosyal politikaların düzenli biçimde izlenmesi ve değerlendirilmesi, uygulamaların etkinliğinin artırılmasına katkı sağlayacaktır. Yerel düzeyde toplanacak veriler doğrultusunda ihtiyaç odaklı programların geliştirilmesi, kaynakların daha verimli kullanılmasına imkân tanıyacaktır. İnsan haklarının korunmasına yönelik çalışmaların sürdürülebilir olması, sosyal dışlanmanın azaltılması açısından kritik öneme sahiptir. Kapsayıcı ve katılımcı politikaların hayata geçirilmesi, mahalle sakinlerinin toplumsal yaşama eşit koşullarda katılmalarını destekleyecektir.

SONUÇ

Bu çalışma, Ankara'nın Altındağ ilçesinde yer alan ve uzun yıllardır sosyal sorunlarla anılan Çinçin Mahallesi'nde sosyal yaşam koşullarının bireylerin iş hayatı üzerindeki etkilerini insan hakları perspektifi doğrultusunda incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada eğitim düzeyi, kent yoksulluğu, sosyal çevre, toplumsal önyargılar ve istihdam süreçleri arasındaki ilişki değerlendirilmiş çalışma hakkı, fırsat eşitliği ve sosyal dışlanma kavramları temel inceleme alanları olarak ele alınmıştır. Çalışmanın çıkış noktası, dezavantajlı mahallelerde yaşayan bireylerin karşılaştıkları sorunların yalnızca ekonomik göstergelerle açıklanamayacağı, sosyal çevre ve toplumsal algıların da bireylerin yaşam fırsatları üzerinde belirleyici bir rol üstlendiği düşüncesine dayanmaktadır. Çinçin Mahallesi örneği üzerinden yürütülen inceleme, insan haklarının hukuki düzenlemelerin ötesinde sosyal, ekonomik ve kültürel koşullarla yakından ilişkili olduğunu ortaya koymayı hedeflemiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde insan hakları kavramı, kent yoksulluğu, çalışma hakkı ve misafir işçilerin niteliği ele alınmıştır. İnceleme sonucunda insan haklarının bireylerin yaşam hakkı, eğitim hakkı, çalışma hakkı ve sosyal güvenlik hakkı gibi temel haklarını güvence altına alan çok boyutlu bir yapı taşıdığı belirlenmiştir. Kent yoksulluğunun ekonomik yetersizliklerin ötesinde sosyal dışlanma, fırsat eşitsizliği ve güvencesiz yaşam koşullarıyla ilişkili olduğu görülmüştür. Çalışma hakkının etkin biçimde kullanılabilmesi için bireylerin ayrımcılığa maruz kalmadan istihdam olanaklarına erişebilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Misafir işçilerin karşılaştığı sorunlar da değerlendirildiğinde, insan haklarının tüm bireyler açısından eşit biçimde korunmasının sosyal adaletin sağlanmasında temel bir gereklilik olduğu anlaşılmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde Çinçin Mahallesi'nin sosyal yapısı, eğitim ve işsizlik problemi ile sosyal çevrenin iş hayatına etkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgular, bölgenin uzun yıllar boyunca yoğun göç hareketleri, düşük gelir düzeyi, sınırlı eğitim olanakları ve işsizlik sorunlarıyla şekillendiğini göstermektedir. Mahalle sakinlerinin sahip olduğu güçlü aile ve komşuluk ilişkileri önemli bir sosyal destek mekanizması oluşturmasına rağmen, olumsuz toplumsal algılar ve mekânsal ayrışma bireylerin eğitim ve istihdam süreçlerinde dezavantaj yaşamalarına neden olabilmektedir. Özellikle genç nüfusun eğitimden erken ayrılması, mesleki yeterlilik eksikliği ve sınırlı sosyal ağlar, iş gücü piyasasına katılımı zorlaştırmaktadır. İş başvurularında karşılaşılan adres temelli önyargılar, bireylerin sahip oldukları bilgi ve becerilerden bağımsız olarak değerlendirilmelerine yol açabilmekte ve fırsat eşitliğini

olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Çinçin Mahallesi'nde yaşanan sorunlar insan hakları açısından değerlendirilmiş ve sosyal dışlanma ile istihdamda fırsat eşitliği konuları üzerinde durulmuştur. Araştırma sonuçları, sosyal dışlanmanın bireylerin eğitim, çalışma, sosyal katılım ve ekonomik kaynaklara erişimlerini sınırlandıran çok boyutlu bir sorun olduğunu ortaya koymuştur. Mahalleye yönelik olumsuz toplumsal algılar, bireylerin insan onuruna yakışır yaşam koşullarına ulaşmalarını zorlaştırmakta ve çalışma hakkının kullanımını sınırlandırmaktadır. İstihdam süreçlerinde yaşanılan çevreye bağlı olarak ortaya çıkan ayrımcı uygulamalar, insan haklarının temel ilkeleri arasında yer alan eşitlik ve ayrımcılık yasağı ile çelişmektedir. Çalışma sonucunda, sosyal politika uygulamalarının insan hakları ekseninde yeniden değerlendirilmesi ve dezavantajlı bölgelerde yaşayan bireylerin temel haklara erişimlerini güçlendirecek mekanizmaların geliştirilmesi gerektiği anlaşılmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Çinçin Mahallesi'nde sosyal yaşam koşullarının iş hayatını doğrudan etkilediği ve eğitim, gelir düzeyi, sosyal çevre ile toplumsal önyargıların birbirini besleyen bir yapı oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal dışlanma ve fırsat eşitsizliği, bireylerin ekonomik yaşamın yanı sıra toplumsal yaşama katılımlarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Bölgenin sahip olduğu güçlü dayanışma kültürü önemli bir avantaj sunmakla birlikte, bu durum tek başına yapısal sorunların çözümü için yeterli görülmemektedir. İnsan hakları yaklaşımı, dezavantajlı mahallelerde yaşayan bireylerin yaşadıkları çevre nedeniyle ayrımcılığa uğramadan eğitim, istihdam ve sosyal hizmetlere erişebilmelerini gerekli kılmaktadır. Bu doğrultuda, insan haklarının etkin biçimde korunabilmesi için sosyal adalet, fırsat eşitliği ve kapsayıcı kamu politikalarının güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Çalışma sonuçları doğrultusunda, Çinçin Mahallesi'nde eğitim ve istihdam olanaklarının geliştirilmesine yönelik uzun vadeli sosyal politika uygulamalarının hayata geçirilmesi önerilmektedir. Mesleki eğitim programlarının yaygınlaştırılması, okul terk oranlarının azaltılması ve gençlerin iş gücü piyasasına katılımını destekleyecek projelerin artırılması önem taşımaktadır. Yerel yönetimler, kamu kurumları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları arasında sürdürülebilir iş birliklerinin kurulması, bölgenin sosyal ve ekonomik gelişimine katkı sağlayacaktır. İşverenlerin ayrımcılık karşıtı uygulamalar konusunda bilinçlendirilmesi ve adres temelli önyargıları azaltmaya yönelik farkındalık çalışmalarının yürütülmesi gerekmektedir. Literatür açısından değerlendirildiğinde, dezavantajlı mahallelerde

sosyal yaşamın iş hayatına etkisini insan hakları perspektifiyle ele alan araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Gelecek çalışmalarda farklı mahallelerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılması ve mahalle sakinlerinin deneyimlerini doğrudan yansıtan saha araştırmalarına yer verilmesi, alana önemli katkılar sunacaktır.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, A. T. (2014). *Kentsel dönüşümün ekonomik, mekânsal, sosyal etkileri ve kamunun rolü: Ankara Gültepe (Çinçin) örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.

Akpınar Dellal, N. (2026). Demokratik-barışçıl gelecek, ulusal dil ve kültürel mirasın korunması ile çokdilli yabancı dil politikası ilişkisi: Avrupa ve Türkiye perspektifi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 35(1), 1–23.

Arkan, N., & Murat, G. (2021). Çalışma hayatında kadınlara yönelik sosyal koruma. *Sosyal Güvenlik Dergisi, 11*(1), 175–194. https://doi.org/10.32331/sgd.952575

Aykaç, G. (2020). Çinçin Bağları saha notları üzerinden eleştirel bir çerçeve: Muhtelif işlerin kentsel dönüşümü. *Ankara Araştırmaları Dergisi, 8*(2), 187–213. https://doi.org/10.5505/jas.2020.20982

Aykaç, M., & Yertüm, U. (2017). Avrupa Birliği göç politikalarının gelişimi: Misafir işçi kabulünden sığınmacı akınına. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (70), 1–31.

Aytaç, Ö. (2016). Kent, yoksulluk ve sosyal düzensizlik potansiyeli. *Mukaddime, 7*(1), 135–155. https://doi.org/10.19059/mukaddime.50521

Bayraktar, Ö. (2021). Başkentin görünmeyen yüzü: Çinçin ve Yenidoğan. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 6*(4), 490–504.

Cindemir, H. (2025). Avrupa Birliği'nin toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları ışığında iş ve sosyal güvenlik hukukunda ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesi. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi, 25*(2), 984–1004. https://doi.org/10.11616/asbi.1658363

Çalık, E. (2017). İnsan hakları meselesinin gelişimi ve siyasî ve sosyal faktörlerle ilişkisi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum* 6 (16): 41-68.

Çelik, E. (2019). İnsan hakları hukukunda insan onurunun yeri ve rolü. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 9*(2), 282–310.

Demiray Erol, E. (2013). Türkiye ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerinin karşılaştırmalı analizi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 5*(1), 1–15.

Eren, B. H. (2014). Geçmişte ve bugün marjinal olanın yarını: Yenidoğan ve Çinçin Bağları üzerine. *İdealkent, 5*(11), 268–285.

Eseler, B., Göksoy Sevinçli, B., & Nalbant, F. (2021). Sosyal bir sorun olarak kentsel yoksulluk ve sosyal dışlanma üzerine bir değerlendirme. *Avrasya Sosyal ve*

Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 8(3), 1–18.

Gençler, A. (2015). *Emek göçü ve ekonomisi*. Der Yayınları.

Güloğlu, T., Korkmaz, A., & Kip, M. (2003). Türkiye'de kayıt dışı istihdam gerçeğine bir bakış. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (45), 51–95.

Gülener, S., & Erdem, A. Y. (2024). Türkiye'de insan hakları alanında hazırlanmış lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Adalet Dergisi*, (72), 1–28.

Hatiboğlu Eren, B. (2014). Geçmişte ve bugün marjinal olanın yarını: Yenidoğan ve Çinçin Bağları üzerine. *İdealkent, 5*(11), 268–285.

İnaç, H., & Yazıcı, B. (2018). Kavramsal ve kuramsal boyutlarıyla insan hakları ve ifade özgürlüğüne sosyo-politik bir bakış. *Akademik Bakış Dergisi*, (70), 132–146.

Kaya, S. (2023). İnsan haklarının korunmasında yatay etki ve Anayasa Mahkemesinin kavrama bakışı. *Anayasa Yargısı, 40*(2), 1–30.

Kayan, A., & Mardinli, İ. (2020). Kentleşme, sosyal değişme ve ekonomik gelişme ilişkisinin değerlendirilmesi. *İslahiye İİBF Uluslararası E-Dergi, 4*(4), 256–271.

Kılıçoğlu, M., & Eskicindil, B. (2025). Göçmen işçilerin hukuksal konumu. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (64), 1–32.

Kurtdaş, E. M. (2021). Eğitimde cinsiyet temelli fırsat eşitsizliği. *Sosyolojik Düşün, 6*(2), 1–18.

Metlioğlu, S. Ö. (2021). Kentte insan hakları ve kent hakkı. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 18*(40), 1–22. https://doi.org/10.26466/opus.852445

Öz, C. S., & Balta, S. (2020). Türkiye'de sosyal dışlanma algısı: SAÜ Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü öğrencileri üzerine bir alan araştırması. İçinde *Sakarya Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Seçme Yazılar IV* (ss. 80–93). Sakarya Yayıncılık.

Özgirgin Vardar, S., & Şen, M. S. (2024). Çevre hakkının insan hakları kapsamında değerlendirilmesi ve Türkiye'de çevre hakkına dair deneyimin incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 11*(3), 1–22.

Şahingöz, A. (2022). Avrupa'da insan haklarının tarihsel gelişimi. *EURO Politika*, (17), 1–15.

Şen, M. (2014). İnsan hakları bağlamında çalışma hakkı. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 20*(1), 1–24.

Şensoy, Ç. P. (2022). Anayasa ve uluslararası sözleşmelerde eğitim hakkı:

İnsan hakları ve fırsat eşitliği bağlamında bir inceleme. *Alanyazın*, (Özel Sayı), 23–47.

Sözer, A. (2019). Göç, toplumsal uyum ve aidiyet. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 14*(28), 1–20.

Tabak, H. (2019). Türk eğitim sisteminde eğitimde fırsat eşitliğine kuramsal bakış: Roller ve sorumluluklar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 17*(2), 1–20.

Tartanoğlu, Ş. (2011). Sosyal dışlanma: Küreselleşme perspektifinden bir kavramsallaştırma çabası. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, (42), 1–20.

Torun, Y. (2010). İnsan hakları. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (16), 1–15.

Ümit-Atılgan, E. (2017). "Çinçin'den subay, polis çıkmış mı ki ben olayım?" Damgalı mekânlar. F. Şenol Cantek (Ed.), *Kenarın kitabı: "Ara"da kalmak, çeperde yaşamak* (2. bs., ss. 61–86). İletişim Yayınları.

ÖZET

Gerçekleştirilen çalışmada, Ankara'nın Altındağ ilçesinde yer alan ve uzun yıllardır yoksulluk, işsizlik, sosyal dışlanma ve mekânsal damgalanma olgularıyla anılan Çinçin Mahallesi'nde sosyal yaşam koşullarının bireylerin iş hayatı üzerindeki etkileri insan hakları perspektifi doğrultusunda incelenmiştir. Çalışmanın temel amacı, mahallede yaşayan bireylerin eğitim düzeyi, sosyal çevresi, ekonomik koşulları ve maruz kaldıkları toplumsal önyargıların çalışma hakkına erişim süreçlerini nasıl etkilediğini ortaya koymaktır. Araştırmada insan hakları, kent yoksulluğu, çalışma hakkı, sosyal dışlanma ve fırsat eşitliği kavramları kuramsal çerçevede ele alınmış; Çinçin Mahallesi'nin sosyal yapısı, eğitim ve işsizlik sorunları ile sosyal çevrenin istihdam süreçleri üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Literatürde Çinçin Mahallesi'ni insan hakları ekseninde ele alan çalışmaların sınırlı olması, araştırmanın özgün değerini artırmaktadır. Çalışma, dezavantajlı mahallelerde yaşayan bireylerin karşılaştıkları sorunların ekonomik göstergelerin ötesinde, sosyal ilişkiler, mekânsal algılar ve toplumsal önyargılarla yakından bağlantılı olduğunu göstermesi açısından önem taşımaktadır.

Araştırma sonucunda, Çinçin Mahallesi'nde yaşayan bireylerin eğitim olanaklarına erişimde çeşitli güçlüklerle karşılaştıkları, işsizlik oranlarının yüksek seyrettiği ve mahalleye yönelik olumsuz toplumsal algıların istihdam süreçlerinde önemli engeller oluşturduğu belirlenmiştir. Özellikle adres temelli önyargıların bireylerin iş başvurularında ayrımcı uygulamalara maruz kalmalarına neden olduğu, sosyal dışlanmanın çalışma hakkı, eğitim hakkı ve toplumsal katılım hakkı üzerinde olumsuz etkiler yarattığı tespit edilmiştir. Mahallede güçlü aile ve komşuluk ilişkilerinin önemli bir sosyal destek mekanizması oluşturduğu görülmekle birlikte, bu dayanışma ağlarının yapısal sorunların çözümünde tek başına yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İnsan hakları, sosyal dışlanma, kent yoksulluğu, Çinçin Mahallesi, Ankara.

ABSTRACT

This study examines the impact of social living conditions on the employment lives of individuals in Çinçin Neighborhood, located in Altındağ district of Ankara, a neighborhood long associated with poverty, unemployment, social exclusion, and spatial stigma, from a human rights perspective. The main objective of the study is to reveal how the education level, social environment, economic conditions, and social prejudices experienced by individuals living in the neighborhood affect their access to the right to work. The research theoretically addresses the concepts of human rights, urban poverty, the right to work, social exclusion, and equal opportunity; and evaluates the social structure of Çinçin Neighborhood, its education and unemployment problems, and the effects of the social environment on employment processes. The limited number of studies in the literature that examine Çinçin Neighborhood from a human rights perspective enhances the originality of this research. The study is significant because it demonstrates that the problems faced by individuals living in disadvantaged neighborhoods are closely linked to social relations, spatial perceptions, and social prejudices, going beyond economic indicators.

The research results indicate that individuals living in Çinçin Neighborhood face various difficulties in accessing educational opportunities, unemployment rates are high, and negative social perceptions of the neighborhood create significant obstacles in employment processes. Specifically, address-based prejudices lead to discriminatory practices in job applications, and social exclusion negatively impacts the right to work, the right to education, and the right to social participation. While strong family and neighborhood relationships constitute an important social support mechanism in the neighborhood, the study concludes that these solidarity networks alone are insufficient to solve structural problems.

Keywords: Human rights, social exclusion, urban poverty, Çinçin Neighborhood, Ankara.